

Bib-Hist

Medlemsblad for
Dansk Bibliotekshistorisk Selskab

16. årgang
2018

Nummer 34

Med foråret lige rundt om hjørnet udsender vi endnu et nummer af Bib-Hist, der bringer korte referater af de senest afholdte møder samt kort omtale af kommende planlagte arrangementer.

Redaktionen ønsker alle medlemmer et godt og udbytterigt 2018, hvor vi glæder os til at se flest mulige til Selskabets arrangementer.

Vi ønsker ikke at ligge på den lade side, men bare vise, at bøger kan være nyttige i mange sammenhænge. Redaktionen ønsker god læselyst.

Fra mødet på Enigma - Museum for Post, Tele og Kommunikation
24. januar 2018

26 personer deltog i et spændende og - lidt - usædvanligt besøg på det tidligere Østerbro Postkontor. Usædvanligt fordi bygningen rummer mange funktioner, men der er også mange funktioner, som endnu ikke er der - og måske ikke kommer der. Men der er et dedikeret personale, som gerne fortæller om huset, om historien om post, telegraf og kommunikation og om, hvad der efterhånden kan komme ud af de mange kreative ideer.

Udstillingschef Martin Johansen fortalte om Enigma og tankerne bag samt planerne for Danmarks nye kommunikationsmuseum.

Museet er ikke statsfinansieret men har valgt at arbejde på museumslovens grundlag: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.

Museet flyttede januar 2016 fra Købmagergade i København til Øster Alle 1 på Østerbro. Bygningen skal gennemgå forskellige forandringer, og første etape er gennemført med etablering af postkontor, café og museumsbutik.

Som museum for kommunikation skal de beskæftige sig med hvad det betyder for os, at vi er borgere i en verden fuld af kommunikation. Museet ønsker at give oplevelser, der med udgangspunkt i den enkeltes hverdag giver perspektiver, inviterer til debat og dialog og ruster museets gæster til at manøvrere i en overkommunikeret verden.

Museet siger at de er lykkedes, hvis deres gæster går fra museet med en erkendelse af, at al kommunikation har et formål - og er redigeret.

Ordet ENIGMA er græsk og betyder gåde. Museet ønsker gennem sine mange aktiviteter at bidrage til, at vi alle bliver bedre til at aflæse hverdagens kommunikationsgæder.

Dertil kommer, at der i museets samling er en ENIGMA-maskine, som er den kodemaskine, der blev brugt under 2. verdenskrig - og helt nye undersøgelser har påvist, at denne maskine er den ældste der findes i verden. Den er fremstillet for den tyske *Kriegsmarine* i 1934 og er en såkaldt M1 der blev produceret i 611 unikke enheder.

Museumsinspektør Eva Wistoft Andersen fortalte om biblioteksdelen, hvor det meste endnu befinder sig på fjernlager. Bl.a. langt de fleste telefonbøger, som de mange forskellige telefonselskaber har udgivet. Disse bruges bl.a. i forbindelse med slægtsforskning.

Forskningschef Andreas Marklund gav et kommunikationshistorisk eksposé "*Fra budstikke til smartphone*", hvor han pegede på statsmagtens interesse i effektiv kommunikation. Det danske postvæsen blev grundlagt under 30-årskrigen for bedre

militær og politisk kommunikation. Staten har også til alle tider haft en stærk interesse i at kontrollere kommunikationen. Det er et emne, som ikke er mindre relevant i dag, hvor fake news og overvågning af internettet er højaktuelle emner.

Alt i alt et meget spændende besøg, som sikkert kan følges op af et supplerende besøg om et par år, når Enigma er kommet længere i processen med at være et museum - på deres vilkår.

Men indtil da: der er masser at se og opleve i bygningen. Et fuldt ud fungerende posthus, som også sælger frimærker. En cafe, der tilbyder lækre og frisklavede retter, og en museumsdel med masser af genstande fra post-, tele—og kommunikationshistorien.

Fra Julemødet på Folketingets Bibliotek og Oplysningstjeneste

Onsdag 29. november 2017 deltog 25 af Selskabets medlemmer i et spændende besøg på Folketingets Bibliotek og Oplysningstjeneste.

Biblioteket har adresse på Christiansborg, og meget har ændret sig, siden Selskabet for adskillige år siden var på besøg i biblioteket - alene det at komme ind på "Borgen" er i dag ganske anderledes: alle besøgende skal igennem et sikkerhedscheck i stil med det, der sker i lufthavne - tidens udvikling - men der sker også udvikling på Biblioteket.

Bibliotekets nye chef siden maj 2017, Niels Jensenius, bød velkommen og overlod straks ordet til Hanne Rasmussen, der var bibliotekets chef 2001-2017. Hun indledte med at fortælle, at hun har taget orlov i ca. 1½ år for at skrive en bog om Folketingets historie og udvikling, der udgives i anledning af 100-året for indflytningen på det nuværende Christiansborg Slot. Derefter går hun på pension.

Oppe på tredje sal kom vi ind i renoverede lokaler, hvor de gamle og traditionsrige arkivlokaler på spændende måde var indrettet til et moderne kontorlandskab - dog med respekt for historiens vingesus.

Hele samlingen rummer ca. 1 hyldekilometer, og biblioteket er i gang med at digitalisere Folketingstidende. Indtil nu er ca. 2 mill. sider digitaliseret og man håber at denne del af projektet er færdig i sensommeren 2018. Man digitaliserer ikke bare Folketingstidende side for side, men indfletter bemærkninger og andet relevant stof - et arbejde som kræver personaletimer og som derfor betyder en længere proces. Udvalgenes arkivalier digitaliseres ikke - man vurderer at det omfattende arbejde ikke vil stå mål med benyttelsesgraden af materialet, men arkivalierne er tilgængelige, hvis man møder op og ønsker at se dem.

Internt betjener biblioteket 1100-1200 personer på Borgen, men de får også en del henvendelser pr. telefon, mails mv. fra offentligheden, bl.a. senest i forbindelse med kommunalvalget.

Lidt historie:

Allerede i 1848 da den grundlovgivende forsamling startede sit arbejde var holdningen, at det var vigtigt at have et bibliotek. Ved slotsbranden i 1884 reddes en del af bibliotekets materiale, og derefter får biblioteket midlertidig adresse i Fredericiagade - midlertidigheden varer i 37 år, indtil det flytter tilbage til Christiansborg i 1918.

Samlingerne skulle være åben fra 10 morgen til 10 aften - idet medlemmerne fra provinsen ikke havde kontorer at trække sig tilbage til. Snapstinget og Biblioteket var de eneste "dagligstuer" medlemmerne kunne opholde sig i, da mange af dem ikke kunne nå at rejse hjem i weekenden.

Den første bibliotekar var Henrik Berggren. Samtidig blev 2 personer, som deltog i arbejdet med grundloven, Hother Hage og Martin Hammerich, sat til at følge Berggrens arbejde. De fik en officiel status og en højtidelig titel, bogkommitterede, og dermed var bibliotekets uafhængige status som selvstændig institution i den kommende rigsdag fastlagt. De bogkommitterede, senere benævnt tilsynsførende, skulle sikre bibliotekets uafhængighed af politiske interesser og kontrollere, at de relevante bøger blev anskaffet. Og biblioteket har stadig - og lige siden haft - 2 tilsynsførende folketingsmedlemmer.

Hvem bruger biblioteket og oplysningstjenesten?

Iflg. biblioteket har oppositionen altid brugt biblioteket mere end regeringspartierne, fordi de ikke har mulighed for at bruge centraladministrationen. Og i dag har alle folketingsmedlemmer/partier eget sekretariat, studentermedhjælpere og praktikanter - som alle benytter biblioteket meget mere end medlemmerne selv.

Oplysningstjenesten har åben daglig 10-16 og normalt med 2 medarbejdere og behandler ca. 1.000 henvendelser pr. måned, som kommer fra enkeltpersoner, virksomheder, institutioner mv. og det kan være skoleopgaver, henvendelser fra kommuner, advokatkontorer mv.

Læs evt. mere i: Folketingets Bibliotek i 150 år. 1998. Redigeret af Hanne Rasmussen.

**Fra besøget på Syddansk Universitetsbibliotek
12. september 2017**

10 medlemmer deltog i dette spændende arrangement - måske var det faktum, at det fandt sted uden for København medvirkende til, at kun et begrænset antal deltog. Det har vi ikke nogen meldinger om, men vi der deltog, fik en god oplevelse.

Bibliotekschef Bertil Dorch bød velkommen til Odense Universitetsbibliotek (OUB), som er landets eneste frie universitetsbibliotek! - og til Syddansk Universitet, der er landets næststørste universitet.

Med denne introduktion var der sat et fint perspektiv på eftermiddagens program.

Titlen på arrangementet var *Herlufsholm-samlingen og de skjulte fragmenter - gemt og glemt gennem århundreder... lige indtil nu*, og forskningsbibliotekar Jakob Holck fortalte om samlingen, og hvorfor den nu befinder sig i Odense.

OUB købte samlingen af Herlufsholm for ca. 50 år siden for ca. 1,4 mill. kr. svarende til ca. 12 mill. kr. i 2017. Salget skete sandsynligvis fordi Herlufsholm manglede penge og fordi man på Herlufsholm måske havde en opfattelse af, at samlingen under et universitetsbibliotek ville blive underkastet forskeres arbejde og således blive formidlet og blive mere synlig for offentligheden.

Mange af Herluf Trolles og Birgitte Gøyes egne bøger er dog fortsat på Herlufsholm.

Samlingen på Herlufsholm omfattede til at begynde med knap 70 bind. Senere blev den udvidet med en stor og kostbar gave på 6.000 bind fra Otto Thott, og flere boggaver kom til senere.

Dele af samlingen blev registreret i 1880'erne, men der dukker stadig uregistreret materiale op. Noget opdages ved manuel gennemgang af materialet, måske i forbindelse med digitalisering. Og der findes også fragmenter af middelalderlige håndskrifter fra 16. og 17. århundrede der er brugt som fyld i indbindingerne. Disse håndskrifter har ligget som "kasseret" materiale hos bogbinderne.

Særligt om Giftige bøger:

Nogle bøger i samlingen arter sig på en speciel måde, når de udsættes for røntgen.

Materialet bliver grønt og der er forekomst af arsenik. Hvorfor ved man ikke.

Ukrudts- eller insektbekæmpelsesmiddel? Men man kendte også til begreberne

Kejsergrønt og Parisergør - måske er materialet behandlet med arsenik for at give dem et æstetisk udseende.

Jakob Holck udgav i 2015 en bog om samlingen:

Den gamle verdens magi: Bogsamlingen fra Herlufsholm.

Kommende arrangementer

Onsdag 23. maj 2018: Selskabets ordinære generalforsamling afholdes på Københavns Universitet, Søndre Campus, Njalsgade 76, 2300 København S. Instituttet har skiftet navn fra IVA (Det Informationsvidenskabelige Akademi) til INF (Institut for Informationsstudier).

Program: generalforsamling kl. 17 - og ca. kl. 18 orientering ved institutleder Jens-Erik Mai og rundvisning i biblioteket v/ biblioteksleder Lisbeth Rasmussen, begge ansat på Institut for Informationsstudier.

Supplerende informationer og dagsorden mv. udsendes senere.

Lørdag 16. juni 2018: Bibliotekshistorisk byvandring i Dragør.

Uddybende informationer udsendes senere.

.....

ISSN: 1603-1113

ISSN: 1902-1828

BIB-HIST er udgivet af Dansk Bibliotekshistorisk Selskab.

Redigeret af Bente Kaspersen (ansv.) og udsendt pr. mail uge 8, 2018.

Indmeldelse sker til kasserer Søren Carlsen, Hovedgaden 20, 3220 Tisvilde.

Mail: sca@dethulehus.dk Mobil: 5192 5572.

Kontingentet indbetales til kasserer efter opkrævning er modtaget.

Medlemskab koster for institutioner: 350 kr., for personlige medlemmer: 165 kr.

Selskabets hovedadresse: c/o Søren Carlsen, Hovedgaden 20, 3220 Tisvilde.

Selskabets hjemmeside: www.bibliotekshistoriskselskab.dk

Facebook: www.facebook.com/BibliotekshistoriskSelskab